

Nem jó ez így három holló
bitófához nem hasonló
de hasonlít szép erődre
börtön legyen hát belőle
(Vö. „Egyet köp, másnak mondja, tapossa el”.)

Azzal huss otthagyja őket
akasztófa-építőket
ők meg lesznek porkolábok
silbakolnak fel s alá ott
(Vö. „Úgy eltűnt, mint a tündelevény, akarom mondani, denevér”.)

Égi dutyi rabja nincsen
zára meg lakatja sincsen
egy egérszem két ebédre
itt a vége fuss el véle
(Vö. „Tartja, mint süket az ajtót”.)

Kőrösi Zoltán

ARANYKA NÉNI MESSZE VAN

Zoltán Gábornak

Megjön a hajnal, és elindulok, mellettem hátizsák, lefeküdni nincsen már kedvem, elég az, hogy itt ülök az ágy szélén, kinyújtott karral elérhetném a párnát, az ablak néhány lépésre, összepakoltam mindent, ami kell, a cserenadrág, a csikos sapka, egy darab madzag és az ennivaló egy külön zacskóban, a csatra kötve a zseblámpa, az oldalzsebben a svájci kés, gyufa, minden itt van, csak a hajnal késik, és elindulok már, aludni úgysem tudnék, igaz, így viszont folytonosan gondolkodnom kell, nézem a sötétséget, a párna derengését, és még ha nem akarom is, közben szavak és képek kergetik bennem egymást, milyen jó is volna egyszer, ha ébren lehetnék, mindent látnék és hallanék, de úgy, hogy közben semmit, igazán semmit nem gondolok!, milyen jó!, hiszen most is: tudom, hogy valahol, messze, a folyosó végi szobában Aranyka néni vár, ül és nem mozdul, az ablakot nézi, a gang felé fülel, és biztos, hogy mosolyog, csillognak a fogai, és közben azt is tudom, hogy fent, magasan a falon ketyeg az óra, az ágydeszka nyomja a combomat, és sötét van, ha kinyújtom a kezem, az ujjaim végét már nem is látom, és miközben nem felejtetem el, hogy a hátizsák szíját még meg kell húznom, eszembe jut az is, hogy Apa és Anya lélegzését nem hallom, de tudom, hogy alszanak, mint ahogyan azt is tudom, hogyan horkol valahol Nagyapa, vagy hogy Vera néha a fogát csikorgatja álmában, és hogy messzebb, sokkal messzebb, a konyhában, a mosogató mellett biztosan most is úgy rázkódik a hűtőszekrény, mintha valaki

az egyensúlyát veszítve ide-oda ütődne benne, és hogy a bejárati ajtó alatt huzat tör a folyosóra, szóval tudom, igazán tudom ezt az egészet, ami itt történt, és ami most is körülvesz, és mégis, akár le se hunyjam a szemem, folytonosan képek tolakodnak elém, és szavakat kell gondolnom, mintha nem csupán én volnék én, mert soha nem zárulhatok magamra, és minden, amit valaha is láttam, hallottam, szolgáltam és tapasztottam, újra és újra átömlik rajtam, miközben én is olyan vagyok, akár egy csordultig telt edény, amiből újra és újra kiloccsan a piszkosszürke víz, hogy rögvést fel is gyűljön megint, igen, néha már azt is hiszem, talán sohasem lesz ennek vége.

Nem baj, megjön a hajnal, és elindulok, csak a fényt kell megvárnom, a világosságot, most még könnyen eltévedhetnék, nem is szólva arról, hogy a többieket sem látám meg, bármennyire közel járnék is hozzájuk, türelem, ez most a legfontosabb, és aztán a kitartás, a kitartás!, ezt éppen Apa szokta mondogatni, emlékszem, amikor hazajött, először mindig a cipőjét vetette le, aztán a nadrágját, nem fogok a saját székeimre ülni abban a nadrágban, amit odabent koszoltam össze, magyarázta, és kabátban, nadrág nélkül állt a folyosón, az alsója csaknem a térdéig ért, a fogashoz tette a táskáját, és aztán már a zöld köpenyében jött ki a hálóból, jött levél, nézett ilyenkor rám, mert nekem kellett az újságokat és a leveleket elérakni, és ha képeslap érkezett Aranyka nénitől, azt különrakta, utolsóként vette elő, elolvasta a szöveget, a görbén futó sorokat, s aztán sokáig nézegette a fotót,

majd!, majd...!, emelte fel néha a kezét, és mi tudtuk, mire gondol, tudtuk, anélkül hogy elismételte volna, amit már annyiszor hallottunk tőle, hogy milyen lesz, ha majd Aranyka néni hazajön, milyen lesz, ha majd nemcsak a levelek, de ő is igazán megszeret bennünket, mert akkor igazán megváltozik az egész életünk, és tudni fogja, hogy mi vagyunk az ő családja, akik szeretettel fizetnek az ő szeretetéért, és nemcsak a pénz és az örökség, egyáltalán nem, de persze kinek adjon az élete végén az ember, ha nem azoknak, akik vérek a véreből, és szeretni tudják őt, az lesz a világ!, sóhajtotta Apa, és a többi képeslaphoz rakta a legutolsót, hátradőlt a széken, és elhallgatott, és amíg a vacsorát várta, a konyhai lámpa villanykörtejébe bámult, néha lehunyta a szemét, mint aki már-már elalszik, de többet nem is szólt ilyenkor, hallgatott, mint akinek elég a fény, nincsen már mit mondani.

És én tudtam, hogy ilyenkor Apa is olyan, mint egy csiszolt pohár, olyan, mint egy talpas kehely, amibe ugyan csak cseppenként hullt a víz, de most már csordulásig megtelt, és nem mozdulhat és nem fogadhat be többet, mert akkor már megállítani sem tudná a zubogást, úgy ömölne ki, hogy szürke, átláthatatlan folyammá olvadnának a cseppek, hát ülnie kell és a fénybe bámulni, nem mozdulni, és aztán csak a szemét behunyva tartani egy pillanatig, hogy ne az irodában összekoszolt nadrágját lássa, hogy ne a konyhai lámpa sárga fénykörébe kúsó repedéseket figyelje a falon, hanem Aranyka nénire gondoljon, Nagyapa unokatestvérére, aki most messze él a tengerparton, két bérháza van és egy csempeüzeme, de valamikor itt énekelt a Gyöngvirágban, ezüstsínű flitteres inget vett fel, és kiállt az erkély korlátjához, hogy a színes villanykörte fénye mellett az ő ruhája is tükröződjön a tó vizében, így énekelt minden este, pedig nem is énekesnő volt, csak felszolgáló, akinek a zenekar minden este egy dal idejére kölcsönadta a mikrofont, ám amíg énekelt, Aranyka tudta, hogy az a mikrofon sokkal inkább tartozik őhöz, mint a kopaszodó és kövér orgonistához, mint ahogy tudta azt is, hogy az ő ezüstsínű blúza a tenger vizében csillog, és az ő szöke

haját sós szagú szél fújja, úgy hát Aranyka minden este egy dalt énekelt, és amikor letette az ezüstszín blúzt és az ezüstszín tálcát, akkor is még pénzt gyűjtött, keményen dolgozott, ahogy ő mondta akkor, dolgozott, hogy egyszer elmehessen, hajnalonta járt haza, és délutánig aludt, és az arcára jeget és húsdarabokat rakott, hogy a bőre szép maradjon, és még több pénzt gyűjthessen az utazásához és az új, az igazi életéhez,

és így is lett, mert végül az egyik lány, aki a késő délutántól éjszakáig az állomási restinél posztolt, hírül hozta, hogy minden csütörtök este egy hosszú tehervonat jár be a második vágányra, tehervonat, amin Trieste feliratú táblácskák sorakoznak a nagy, szürke konténereken, és egy péntek hajnalon Aranyka és négy másik lány már a fémdoboz belsejéből hallgatta a kerekek kattogását, ami olyan volt, mintha újra és újra a hosszú szárú kilincs csattanna az ajtóra, összebújtak hát egyre álmosabban, és beburkolóztak a magukkal hozott pokrócokba, és csak néhány óra múltán kezdtek megérteni, hogy az az ajtó nem csupán az addigi életüket zárta el előlük, de a levegőt is, hiszen ez egy tengeri szállításra készített fémtartály volt, ami légmentesen zárt, és amikor másnap a kikötőben a tehervonat kocsijait szétkapcsolták a sárga sisakos munkások, és a konténereket egyenként emelte a daru a raktárajtóhoz, hogy barna zsákokkal megtöltve zárják vissza és küldjék a várakozó hajóra, a plombát felszakítva és a zárat elfordítva öt mozdulatlan lányt találtak a fémpadlón a pokrócok alatt, öt mozdulatlan testet, akik közül a mentők már csak az ezüstszín ingbe öltözött szőke lányt szállíthatták a kórházba, hogy felébresszék az álomból, amit a kerekek kattogása és a sínek hullámzása hozott rá, hogy visszahozzák az utazásból, amit a társai most már végeérhetetlenül álmodni fognak.

A kattogás!, ahogyan az óraütések visszahangoznak a szobában!

De most csend van: kint, messze, az ablakon túl is, és csend van itt is, csak a lélegzésem hallom, és ha a kezem végigsimít a lepedőn, olyan a hangja, mintha régi újságpapírok zörögnének; megvárom a hajnalt, és elindulok, ismerem az utat, tudom, hogy merre kell mennem, innen az ágytól keresztül a szobán, a bejárat felé, az ajtóig, ki a folyosóra, az lesz csak hosszú!, s a végén a konyha, onnan pedig a gangra néző cselelőszoba, nem is gondolok rá, meddig tart vajon: egy nap?, kettő?, talán több is, de nem ez a fontos.

És amikor először jött képeslap a tengerparti városból, hát valóban a tenger kékllett rajta, lilásan sötét folt fehér maszatokkal, s felette egy fényesen fehér, szinte ezüsttel ragyogó karéj,

arrafelé ilyenek még a sziklák is, mondta Apa, és kinyújtott kézzel tartotta maga előtt a képet, úgy, messziről nézte, összehúzott szemmel, mintha valami ablakon lenne át.

De a válaszokat mindig Anya írta meg, mindjárt másnap, a konyhaasztalnál ült félrehajtott fejjel, lassan haladt, és a betűi is visszafelé dőltek, mintha szél fújná őket, Apa átolvasta, és aztán aláírta a nevét, alatta Nagypapa, Vera és én.

És ahogy az üveges konyhaszekrényben egyre gyűltek a képeslapok, már tudtuk

azt is, hogy Aranykának nemcsak ezüstszín inge van, de arany is és fehér is, és bármi más szín, ha kell, mert Aranyka eleinte csupán énekelt a tenger partján, egy kőkorláttal szegett teraszon, ami a víz fölé nyúlt, hogy a színes lampionok és fényes villanykörtek mellett Aranyka láthassa a hullámokon a saját csillogását is, de aztán már véglegesen visszaadta a mikrofont a flitteres zakóban üldögélő orgonistának, aki hátrasi-mítva fésülte meg minden este fellépés előtt a sűrű szálú fekete haját, és a homlokára színes szalagokat festettek a fények, visszaadta Aranyka a mikrofont, és levetette az ezüstszín inget is, mert fehér fátylat illesztett a fejére, hogy elköltözzön a tengerpartról, hogy a főváros kupolás templomában igent mondjon a fiatal pap kérdésére, és fölvegye Vital bácsi nevét, s ezzel a névvel a két bérházat és a déli városrészben működő csempegyárat is,

persze egyáltalán nem azért, egyáltalán nem, írta Aranyka, hiszen annyi minden fontosabb lehet, mint a pénz,

ilyen egyszerűen nincs!, én ezt el sem hiszem!, kiabálta Apa, alsónadrágban állt a folyosón, és rázta a képeslapot,

Aranyka pedig rendes lány, emelte fel a kezét Nagyapa, rendes, és engem mindig is nagyon szeretett.

Maga csak fogja be a száját, kiabálta Apa, menne vissza a kolbászaihoz, a hurkáihoz és a sonkáihoz, addig legalább elfoglalta magát, és nem csak itthon ült, és nem beszélt bele mindenbe,

a hentesség igenis komoly szakma, nézett le rá Nagyapa, annál legalábbis komolyabb, mintha valaki egy ócska asztalnál üldögél, és a ceruzáját rágja, hogy elmenjen valahogy az idő, s ezt csak az nem érti meg, aki már nem is lát mást, csak a négy falat maga körül, ami akkor is ott van, ha nem a koszos kis irodában raboskodik.

De amikor aztán a fehér selyemruha után Aranyka a fekete fátylat is fölvette, s kevés idő múltán először írt arról, hogy neki már nem is olyan érdekes a sok pálmafa, a tenger, ahogy zúg, és a sziklák meg a homok, mert az ember az emlékeit is fel kell hogy építse, mintha visszafelé az időben is meg akarná élni még egyszer az életét, igen, hiszen a gyökereket is öntözni kell, mert máskülönben a legerősebb fa is elpusztul, kidől, ha nincsen, ami tartsa, ezért ő talán a késő tavasszal vagy a nyáron, ha a bérházakkal sem lesz gond, hiszen ott mindig van mire figyelni, kevés az olyan, aki pontosan fizet, nem is szólva arról, hogy előre kérni a pénzt ugyan lehet, de szinte reménytelen, és akkor persze kinyílik a szájuk, hogy a lépcsőház, a takarítás, de ha lesz idő, most, hogy egyedül maradt, talán hazautazna egy-két hétre, ki tudja, esetleg többre is, bár éppen nem jó az, ha az ember mindent pontosan kitalál, hiszen még a mai este is olyan beláthatatlanul messze van,

akkor Apa és Nagyapa kipakolta a gangra néző cselédszobát, festőt hívtak, aki korongcettel kente fehérre a falakat, hogy ebbe a friss szagba hurcolhassák vissza a kissekreényt, az ágyat és a két farkos fotelt, itt kényelmesen megalhat, ameddig csak akar, mondta elégedetten Apa, és Nagyapa rábólintott, mintha egyetérténe, de

közben mindketten olyan arccal néztek körül, hogy én tudtam, most már nem csupán a szobát és nem csupán a lakást, de Anyát, Verát és engem és önnönmagukat is úgy figyelik, mintha Aranyka pálmafákhoz és aranszegélyes csempékhez szokott szemével látnának, igen, úgy mérték meg önmagukat és minket is, mintha repülőgéppel érkeztek volna a tengerpartról, és fintorogniuk kellene a kamrából áradó dohszag miatt, és mi is éppen úgy néztünk rájuk, mintha három sötétbarna bőröndbe hajtogatva is alig férne el a sok ruha, amit az itt töltendő néhány hétre hoztunk, hogy a vedlett lépcsőházban háromszor kelljen fordulni, és a nagyszobai szekrény sor előtt néma kétségbeeséssel üljünk a foltos karosszékbe, nem nyúlva a diólikórhöz.

De amikor aztán Aranyka néni megérkezett, és megállt a bejárati ajtónál, majd lassan lépkedve végigsétált a folyosón, be a nagyszobába, s felkiáltott: milyen szép nagy ez a lakás, hiszen ezt nem is gondoltam volna!, Apa és Nagyapa letették a bőröndöket, nem olyan nagy az, tudhatod jól te is, válaszolta Apa, még nyolcvan négyzetméter sincsen, és itt lakunk öten.

Az lehetetlen, rázta meg a fejét Aranyka néni, az lehetetlen, hiszen csak ez a folyosó is legalább húsz méter, és az a hatalmas szoba is, hiszen ez a kettő már együtt is több annál, nekem elhíhetitek, hiszen ebből élek, s ha valaki, hát én értek hozzá.

Jól van, jól, bólogatott Apa, és a konyhán át befordult a cselédszobába, befordult, de ott már neki is meg kellett állnia, mert akármilyen hatalmasak voltak is azok a barna bőröndök, amiket olyan aranyminták díszítettek, mintha aranyfestékes lábú verebek ugráltak volna keresztül-kasul rajtuk, igen, bármennyire nagyok voltak is azok a bőröndök, most könnyedén befértek az ajtón, sőt még ha egymás mellé fektette is őket a földre, könnyedén el lehetett sétálni mellettük, meg lehetett kerülni őket, körbejárni abban a kicsi szobában, ahol máskor éppen csak felállni tudott az ember, nézte ezt Apa, de nem tudott mondani semmit, kijött, és hagyta, hogy Aranyka néni kipakoljon, Anya segített a szekrénybe akasztgatni a ruhákat.

És akkor történt, hogy másnap és azután is, nem lehetett már nem észrevenni, hogy miközben mi Aranyka néni szemével láttuk magunkat, és az ő tekintetével néztük a falakat, a koszcikos tapétát és a repedezett padlószegélyt, mindeközben mint az árnyékból a napsütésre tett futónövény, igen, mintha hirtelen növekedni és tágulni kezdett volna minden szoba, a folyosó, a vécé, a fürdőszoba, de még a kamra is, igen, bármennyire hihetetlen volt is, ha lehetne ilyen, napról napra csak nőtt az egész lakás, csak hogy ezt a növekedést, ezt a változást mégsem lehetett látni, nem lehetett megfigyelni, mert egyszerűen csak volt, csak megtörtént, lefeküdtem este, és karnyújtásra derengett tőlem az ablak, felébredtem, és már két lépéssel sem érhettem el,

talán mi megyünk össze, próbált tréfálni Nagyapa,

de csak Vera vihogott ezen, Apa nézte a konyhai lámpa fénykörét.

És ahogy rövidültek a napok, és vége lett a nyárnak, Aranyka néni fehér papírlapot simított a nagyszobai asztalra, hogy a kérvények és bejelentőlapok kitöltésével írásba adja, miszerint elköltözik a bérházak és a csempegyár mellől, az emlékeihez tér

vissza, éppúgy, mondta a tükörbe nézve, éppúgy, mint ahogyan a fűszálakból és a kutyatejvirágokból font koszorút köti egybe az ember, hogy egész és kerek legyen, s hogy így a fűszálak és a sárga kutyatejvirágok is valami késznek és egésznek a részei lehessenek, és Apa és Anya rábólintottak, mosolyogtak és igent mondtak arra, hogy Aranyka néni a papírok szerint is a cselédszobába költözzön, nemcsak néhány hétre, de akár évekre is,

így hát Aranyka néni elutazott, de most már csak azért, hogy pénzre váltsa mindazt, ami Vital bácsiból rámaradt,

évjáradék, magyarázta Nagyapának, és havonta a biztos összeg, évjáradék, ameddig csak élek,

s amikor ezt mondta, közben, mint hajdan az állomás mögötti parkban, hamiskásan kicsantva az oldalzsebére ütött.

Csak világosodna már!, mintha nem is tudna véget érni ez az éjjel!, nem látom a falakat sem, az ajtó ismeretlen távoli kapu; s a sötét, mintha valami hatalmas gép fújná egyre csak felém! Nem, nem félek mozdulni, nem félek, a hátizsák úgy simul a lábamhoz, mint egy kutya, ha lecsatolnám a zseblámpát és fölkapcsolnám, legalább addig, hogy a villanykapcsolóhoz érjek, csak hogy vissza tudnék-e jönni még, ez a kérdés, s valami azt súgja: nem, jobb, jobb hát, ha megvárom a hajnalt, megvárom a fényt, pedig úgy ülök itt, mint akit redőnyök közé zártak, hogy többé ne lásson már semmit.

És mire Aranyka néni visszatért, Nagyapa átvitte a cselédszobába a folyosói ruhászekrényt, kipakolta a földre a régi ruhákat, aztán csak állt, nem is mozdult el onnan egész délután, míg végül Anya unta meg, és a lábával húzta össze a halmot, mit akar már ezekkel, Apuka, mondta, rég a szemétben volna a helyük.

És hogy Aranyka néni megállt az ajtóban,

pompás szoba!, valóságos terem!, kiáltott fel elégedetten,

de kisvártatva már elégedetlenül méregette a méterrúddal az ablakot, s másnapra egy új, hosszú karnist szereltetett fel, s rá sűrű szövésű hófehér függönyt akasztatott, amitől egyszeriben szinte világítani, derengeni kezdtek a fehér falak, mintha nem is a gang felől, de a téglákból, a vakolatból, a még most is friss szagú meszelésből áradna a fény, igen, ezüstszinben úszott az egész szoba, az Aranyka néni egy hatalmas fotelt is hozatott, afféle bőrből és fából egybeszerkesztett kényelmes fotelt, amit éppen a szoba közepére, félútra az ágy és a szekrény közé állíttatott, hogy mint aki a trónusról vigyáz körbe a birodalmán, onnan nézhessen az ablak vagy, ha kell, hát az ajtó felé, a fal mellé pedig virágokat hozatott, nemcsak a szépség, mondta, mert persze az is elengedhetetlen, de a jó levegő, az oxigén, amit ezek nekem adnak.

És akkor már reggelente Anya fél órával korábbra húzta fel az órát, mert ahogy egyre nőtt a folyosó hossza, mint valami barlang, árnyékos és beláthatatlan lett a nagyszoba, a visszhangos, hatalmas vécé és a zegzugos mosdó, egyre több idő kellett ahhoz

is, hogy az ágyaktól a konyháig, a konyhától a fürdőszobáig érzünk, egyre több idő és fáradság is, mintha már nem is itthon maradna az ember, az egyik szobából megy a másikba, de akárha ismeretlen utcákon járna, vagy valami régen látott városban a házak között. És nemcsak az út volt hosszú, hogy a bejárati ajtóig érzünk, de a fáradság is egyre nehezebben múlt már el, igen, mintha valami idegen földön járva az ismeretlenség zavarna, s a tompa, de el nem múló honvágy, amit megmagyarázni ugyan nem tudunk, sőt még beszélni is olyan lehetetlen volna róla, mégis ott van a kiismerhetetlenül hosszú délutánokban, a reggeleekben, a pattogó, recsegő parkettában, a hörgő csövekben, és ebben a kínban szinte már csak azt tudtuk bizonyosan, hogy az ezüstös fényű szobában, a zöld levelek, a húsos szárok, a fehér cserepek között ott ül Aranyka néni, a fotel fakorlájára támasztja a könyökét, az arcát a tenyerébe hajtja, és mosolyog, és ez a mosoly mindannyiunknak azt jelentette, hogy nem csupán Aranyka néni találta meg itthon az emlékeit, de mi is megtalálhatjuk őbenne mindazt, amit alig néhány hete még észre sem vettünk, igen, megtalálhatjuk a hajdani hétköznapjaink öntudatlan magabiztosságát, a bátorságot, amivel az életet viseltük, ezért aztán én is már kora reggel felkeltem, hogy Aranyka néni szobájában lássam Anyát és Apát, találkozhassam Nagypával és Verával, leüljek Aranyka néni fotelja mellé, beszívjam a virágokból áradó oxigént, és az ezüst derengésben hallgassam a gangról beszűrődő zajokat, a nevetéseket és a lábcsozzanásokat, a cipősarkok kopogását, és éppilyen csendben üldögélt itt Apa és Anya is, mert nem kellett beszélünk, itt anélkül is tudtunk mindent, és nem kellett a nyugdíjra, nem kellett Aranyka néni pénzére sem gondolnunk, mert, ahogy Apa mondta egy reggel az ajtónál állva, az a nyugalom és az a szótlan üldögélés többet ér a dollároknál, a belga frankoknál.

És amikor havonta egyszer, éppen reggel becsengetett a pénzt hozó postás, hogy elhozza Aranyka néninek a járadékról szóló értesítést, ő is csak megállt a bejáratnál, és nézett minket, hogy milyen boldogan és elégedetten üldögélünk a növények sűrűjében, milyen nyugalmasan mosolygunk az ezüstös derengésben, és az aláírásra váró papírt ő is szótlánul nyújtotta előre, hogy ne törje meg a csendet, ne háborítsa ezt a nyugalmat, és Aranyka néni mosolygott, és a szemével intett valamelyikünknek, hogy menjünk, neki nem volna kedve felkelni, menjünk, és írjuk alá a nevét, szignáljatok, ahogy ő nevezte.

És amikor egy reggel, ahogy fáradtan, de elégedetten Aranyka néni hatalmas, teremnyi szobájába értem, és a növények sűrű bozótját félrehajtva a fotelhoz közelítettem, láttam, hogy Apa és Nagypa már megérkeztek előttem, de most nem ülnek és nem mosolyognak, hanem szomorú az arcuk és görnyedt a válluk, mintha a szobájuktól megtett mindennapi sok-sok méter annyi nehézsége és gyötrelme egyszerre nyomná őket, és láttam, hogy a karjuk úgy lóg a testük mellett, mint a megszívanyodott labdát, hát keresztültörtem az indák és a levelek között, de már nem is kellett kérdeznem semmit, mert láttam az ezüst derengésben, hogy Aranyka néni mosolyog, fényes és sima a bőre, és a hajában nincsen egyetlen ősz hajsza sem, de a szeme nem nyílik fel, a tekintete rejtve marad, és aztán láttam, hogy Nagypa a zsebtükrét illeszti Aranyka néni mosolygó szája elé, de azon a tükrön nem támad egyetlen kis folt, nem párasodik egyetlen felhőcske sem, ám Nagypa nem ereszti le a kezét, tartja csak a tükröt, mintha valamiképpen a fényt akarná Aranyka néni mosolyához tapasztani, mintha a behunyt szemhéjak mögé tudhatná küldeni azt az ezüstös sugárzást, és rög-

tön megértettem, hogy Aranyka néni most már nemcsak az emlékeit találta meg, és nemcsak a fűszálakat, a pitypangvirágokat fűzte koszorúba, a tóparti terasz színes lam-pionjait látja újra, az elektromos orgona zsbogó futamait hallja, de visszatalált a Tri-este feliratú kis táblácskához, a hosszú szárú kilinccsel záródó hatalmas konténerhez, a kerekek csattogásához is, csak hogy most nem állt meg vele a vonat, nem következett semmiféle kikötő, és nem nyitották fel sárga sisakos munkások az ajtót, hogy a barna zsákok helyett az ezüstingés lányt emeljék a targoncára, nem jött senki, és nem is jö-hetett, hiszen Aranyka néni mellől már elfogyott a levegő, hiába lehettek rá a húsos levelű bokrok.

És most, itt az ágyon, ahogy a deszka nyomja a combomat, és hallom valahonnan a távolból az óra ketyegését, és a lábam a hátizsákomhoz szoritom, itt az ágyon ülve tudom, hogy néhány óra csak, és megjön a hajnal, megvilágosodik az ablak, és én elindulok, mert a szobaajtón, a folyosón túl, a konyha után, abban az ezüst derengésű teremben ott ül Aranyka néni, mosolyog, és vár, a fogai fehérlenek, mintha a bokrok verébtollacskákat hullattak volna a szájára,

ül Aranyka néni, és nem is mozdulhat, hiszen ahogy ott álltunk mind az öten kö-rülötte, néztük a nem homályosuló kis tükröt, Apa előbb csak megrázkódott, mint akit hirtelen jeges szél fúj meg, aztán kihúzta magát, és felemelte a kezét, és a táskáját kinyújtott karral pottyantotta a földre, majd le sem hajolva, az egyik cipője orrával a másik sarkára lépve zoknira vetkőzött, s mindjárt lehúzta, letaposta a nadrágját is, ott állt az alsónadrágban, ami csaknem a térdéig ért,

és mint aki szimatol, magasra emelte a fejét, s így, szinte fölülről nézett körbe raj-tunk, majd felnyújtotta a mutatóujját, és ennyit suttogott: a kitartás!, a kitartás...!, és ő is ránk mosolygott, és mi láttuk, hogy Apa mennyire hasonlít most Aranyka néni-re, mert az a mosoly mind a kettejüké volt, és mi megfogadtuk a szavát, és munkához láttunk, és azt tettük pontosan, amit Nagyapa mondott, figyeltünk a parancsaira, mintha csak az inasai volnánk, hiszen azok is voltunk, figyeltünk, és óvatosan lehúztuk a ruhákat Aranyka néniről, Anya addig egy vállfára akasztgatta őket, s mindjárt edé-nyeket és szerszámokat is hozott, hogy munkához láthassunk, segédkezhessünk Nagy-apának, aki hajdanában nemcsak a hentességet tanulta ki, de értett az elhullott állatok kitöméséhez is, ahhoz, hogyan kell felmetszeni a lágyéktól a tokáig a testet, hogy a nemes, de romlandó szerveket és a beleket eltávolítsa, hogyan kell az orrlyukakon át az agyig nyúlni, hogy a koponyát megtisztíthassa, milyen óvatosan és körültekintően szabad csak elcsorgatni a vért, s miképpen lehet a fűszereket válogatni, hogy kívül és belül is megmossa a testet, hogy az idő, amit Aranyka néni a szempillái mögé zárt, most már mindörökké ott is maradjon.

És amikor végre Nagyapa is azt mondta: készen vagyunk, akkor tudtuk, hogy nem-hiába volt Nagyapa a város legjobb hentesmestere, és nemhiába járt el hajdan minden ebédidőben kétsaroknyit gyalogolva a preparátor műhelyébe, mert hiszen most, annyi év után is, mestermunkát végzett, mint ahogy mi, a segédei sem vallottunk szé-gyent,

és óvatosan, sorban visszaadtuk Aranyka néni-re a ruhákat, a legkedvesebb ezüst-színű blúzát, visszaültettük a székébe, abba a bőrből és fából összeszerkesztett öblös

fotelba, és úgy fordítottuk, hogy ha akar, az ajtóra is figyelhessen, de ha úgy tartja kedve, hát az ablakot is lássa, és megfésültük szépen a haját, és végül Nagyapa a szemét is felnyitotta, a kék üveggolyókat, amik úgy ragyogtak, ahogyan talán a tenger vize csilloghat a reggeli napsütésben, és Vera citromos vízzel megtisztította a fogsorát is, hogy így már ne csak mi nézzük örömmel Aranyka nénit, de ő is visszaézhessen ránk, a szeretteire, a családjára, akik vérek a véreből, húsok a húsából, s akikhez visszatért anyyi év után, hogy megtalálja az emlékeit, a gyökereit.

És két vagy talán három napra rá, reggel, ahogyan éppen megérkeztünk Aranyka néni termébe, és leültünk a fotelja köré, meghallottuk, hogy megjött a pénzes postás, az ajtónál áll és csenget, így hát egymásra néztünk, majd Aranyka néniire, és láttuk, hogy ő mosolyog, és Apa felé int a szemével, hogy menjen, ne várassa tovább azt az embert, nyisson neki ajtót, és írja csak alá bátran az ő nevét, igen, mosolygott akkor is, amikor a postás a bejárati ajtónál állva megemelte a sapkáját, és hangosan, hogy Aranyka néni is tisztán hallja, beköszönt, s közben a nyugtát Apa elé tartotta,

magaságos asszony, magán soha, de soha nem fog az idő!, kiáltotta, és becsattintotta a táskáját,

és mi nevtünk, mert nagyon is tudtuk, hogy igaza van.

És reggelente, amíg Anya Aranyka néni haját fésülgette, és az arcát törölgette át egy puha kendővel, Vera és Nagyapa megöntözték a virágokat, és aztán csak ültünk, szinte szótlánul, míg indulnunk nem kellett, és este is, amikor hazaértünk, a folyosónak nekivágva soha nem mulasztottuk el, hogy belessünk abba az ezüsthénnel derengő terembe, mert tudtuk, hogy nem csupán Aranyka néni vár ott ránk türelmesen, de mindaz, ami belőlünk a szépséghez és a csendes boldogsághoz tartozik,

a jobbik énünk lakik itt, mondta Apa nemegyszer, az, ami belőlünk egy jobb világhoz tartozik, hát vigyáznunk kell rá nagyon.

És esténként, amikor keresztüljutottam a folyosón, elértem a szobám ajtaját, és nem is oly sok idő múltán már az ágyamnál álltam, nem a fáradtság tette, hogy nem eresztettem le a redőnyt, s nem a lustaság, hogy nem gyújtottam villanyt, nem; felmásztam a lepedőre, a paplan és a párna mellé, hanyatt feküdtem, és a sötétséget bámultam, mert tudtam, hogy csupán néhány óra, és megjön a hajnal újra, néhány óra, és elindulok, és tudtam, hogy az alvás, ez az öntudatlan boldogság fogható csupán ahhoz, amit Aranyka néni termében élhetek át, ezért aztán leszórtam ruháimat az ágy végébe,

és összegömbölyödtem, hogy egészen kicsi legyek, úgy, ahogyan azt Nagyapa mondta, aprócska itt az ágyban és ebben a beláthatatlan szobában, és aprócska a végeérhetetlen folyosón, a hatalmas konyhában, a növények sűrűjében, kicsi lehessen ebben a lakásban, olyan, mint az én legjobbjik énem, s hogy egyre tágulhassanak körülöttem a falak,

és így aludtam el, az ablak felé fordulva, hogy felébredhessek, ha dereng már a fény,

mint ahogy most is, ahogy itt ülök, most is a hajnalt várom, csak éppen lefeküdni sincsen már kedvem, hiszen tudom, megjön a hajnal, és elindulok, hogy újra lássam Aranyka nénit, igen, ezért van itt a hátizsák, amibe az útra összepakoltam mindent, a cserenadrágot, a csíkos sapkát, egy darab madzagot és a magammal hozott enni-valót a külön zacskóban, a zseblámpámat, a kést és a gyufát, nem érhet hát semmi meglepetés, bármennyit nőtt a folyosó ezen az éjszakán, bármily messze volna az ajtó, a konyha, Aranyka néni terme, nézem a sötétséget, a párna derengését, és még ha nem akarom is, közben szavak és képek kergetik bennem egymást, igen, akár le se hunyjam a szemem, folytonosan képek tolakodnak elém, és szavakat kell gondolnom, mintha nem csupán én volnék én, mert soha nem zárulhatok magamra, mert lehet bármilyen sötét, lehet ragyogó fény, minden, de minden, amit valaha is láttam, hallottam, szagoltam és tapintottam, igen, minden újra és újra átömlik rajtam, miközben én is olyan vagyok, mint egy csordultig telt edény, mint egy csiszolt pohár, egy talpas kehely, amiből újra és újra kiloccsanhat a piszkosszürke víz, hogy rögvest fel is gyűljön megint.

Kicsi Sándor András

A KENYÉRLEVESRŐL

Az európai táplálkozási kultúrában a kenyér a legalapvetőbb étel, és talán a leves a legközönségesebb elkészített táplálék. Kézenfekvő lenne tehát, ha szerte Európában – különösen a kenyér- és leveskedvelő Magyarországon – mindenki nap mint nap változatos kenyérleves-féleségeket fogyasztana. De nem így van. Manapság szakácskönyvek és néprajzi leírások (és nem is csak magyarok) tucatjait végigböngészhettük anélkül, hogy akár egy, neve vagy összetétele alapján *kenyérleves*nek minősíthető receptre bukkannánk. Ez a keleti, a kelesztett kenyeret nem vagy alig ismerő konyhák leírásánál természetes. Figyelemre méltó azonban a kenyérleves hiánya vagy legalábbis háttérbe szorulása az európai konyhákban. Az átnézett negatív példákat említetlenül hagyva érdemes megemlékezni Quentin Crewe NEMZETKÖZI ÉTLAPKALAUZ-áról (eredetileg 1980, magyarul 1990), amely számos kenyérlevesnek minősíthető fogást ismertet röviden, így a francia hagymalevest és a *fermière* („bérlőné módra készült”) levesféleséget (1990: 48), többféle spanyol levest (1990: 250–2) stb. Itt jegyezném meg, hogy bár az angol konyha hírhedten rossz, hatalmas kitekintéssel rendelkező szakíróik (például Elizabeth David, Jane Grigson, Alan Davidson, Frances Bissell és persze Quentin Crewe) a legkiválóbbak.

A levesek és mártások készítéséhez a hagyományos európai konyhák legalábbis jelentős része előszeretettel használta a kenyeret sűrítő anyagnak. Például már az ókori római konyhán a pépszerű *alica* keményítőben dús növényekből (gabonafélékből), sőt kenyérből készült. Gundel Károly úttörő összefoglalása (1943) óta tudjuk, hogy a kenyér sokoldalú konyhatechnikai alkalmazása Magyarországon a XIX. században szorult vissza. A hazai XVII–XVIII. századi szakácskönyvek tanúsága szerint a levesek,